

נקמה
מ. נבון

תפילת "על הניסים" – "נקמת את נקמתם..."

בראשית רבה [וילנא] פרשה ו: ה.

ויתן אותם אלהים ברקיע השמים, **אמר רבי יוחנן ג' דברים נתנו מתנה לעולם**, ואלו הן התורה, והמאורות, והגשמים, התורה מנין, שנאמר [שמות לב] ויתן אל משה וגו', המאורות מנין, שנא' [בראשית א] ויתן אתם אלהים ברקיע השמים, גשמים מנין, שנאמר [ויקרא כו] ונתתי גשמיכם בעתם, רבי עזריה בשם רבי יהודה ב"ר סימון אומר אף השלום שנאמר [שם/ויקרא כ"ו] ונתתי שלום בארץ, רבי יהושע ב"ר נחמיה אמר אף הישועה, שנאמר [תהלים יח] ותתן לי מגן ישעך, רבי תנחומא אמר אף ארץ ישראל שנא' [שם/תהלים/קה] ויתן להם ארצות גוים וגו', **וי"א אף הנקמה באדום שנא' [יחזקאל כה] ונתתי נקמתי באדום וגו'**, רבנן אמרי אף הרחמים שנאמר [תהלים קו] ויתן אותם לרחמים לפני כל שוביהם, רבי יצחק בר מריון אומר אף הפרשת הים הגדול שנאמר [ישעיה מג] כה אמר ה' הנותן בים דרך וגו'. רבנן אמרי הנותן בים דרך, מעצרת ועד החג, ובמים עזים נתיבה, מן החג ועד החנוכה, רבי נתן בר אחוה דרבי חייה בר אבא הוי מפרש בימא, א"ל לאחוי צלי עלי, א"ל מה נצלי עלך, מן דאת קטר לולבך קטור רגליך, אין עיילת לכנישתא ושמתת מצליין על מטרא לא תסמוך על צלותי, ר' יהושע בריה דרבי תנחומא ב"ר חייה דכפר חנון הוה באסיא בעא דיפרוש, אמרה ליה מטרונה באלין יומיא פרשי, אתמהא, אתחזי ליה אבוי בחלמא א"ל ברי בלא קבורה שנאמר [קהלת ו] גם קבורה לא היתה לו, ולא שמע למילי דדין ולא למילי דדין וכן הות ליה.

נחום פרק א

ב אל קנא ונקם ה', נקם ה' ובעל חמה; נקם ה' לצריו, ונוטר הוא לאיביו.

תהילים פרק נח

יא ישמח צדיק, פי-חזה נקם; פעמיו ירחץ, בדם הרשע.
יב ויאמר אדם, אך-פרי לצדיק; אך יש-אלקים, שפטים בארץ.

סוטה (יג.)

אמר להו הבו לי איגרתא אמרו ליה איגרתא בארעא דמצרים היא ומאן ניזיל ניזיל נפתלי דקליל כי איילתא דכתיב (בראשית מט) נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר א"ר אבהו אל תקרי אמרי שפר אלא אמרי ספר חושים בריה דדן תמן הוה ויקירן ליה אודניה אמר להו מאי האי ואמרו ליה קא מעכב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים אמר להו ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון שקל קולפא מחייה ארישיה נתן עיניה ונפלו אכרעא דיעקב פתחינהו יעקב לעיניה ואחיד והיינו דכתיב (תהילים נח) **ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע.**

תהילים פרק קמט

ז לעשות נקמה, בגוים; תוכחות, בלאמים.
ח לאסר מלכיהם בזקים; ונכבדיהם, בכבלי ברזל.
ט לעשות בהם, משפט פתוב-- הדר הוא, לכל-חסידיו:
הללו-קה.

ברכות (לג.)

גדולה נקמה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר (תהילים צד) "אל נקמות ה'" אמר ליה אין במילתה מיהא גדולה היא [בזמן הנחוץ היא גדולה]. והיינו דאמר עולא שתי נקמות הללו למה אחת לטובה ואחת לרעה לטובה דכתיב (דברים לג) הופיע מהר פארן לרעה דכתיב אל נקמות ה' אל נקמות הופיע

ויקרא פרק (יט, יח)

לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך, ואהבת לרעך כמוך: אני, יהוה.

ספרא קדושים פרשה ב פרק ז [י]

לא תקום עד היכן היא כוחה של נקימה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילו, למחר אמר לו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך כשם שלא השאלתה לי מגלך לכך נאמר לא תקום. [יא] לא תטור עד היכן כחה של נטירה אמר לו השאילני קרדומך ולא השאילו, למחר אמר לו השאילני מגלך אמר לו הא לך איני כמותך שלא השאלת לי קרדומך לכך נאמר לא תטור. [יב] לא תקום ולא תטור את בני עמד, נוקם אתה ונוטר לאחרים, ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם, זה כלל גדול מזה. [יג]

רמב"ן ויקרא פרק יט פסוק יז [יז - יח]

...הנקימה והנטירה, כבר פירשוהו רבותינו [תו"כ קדושים ד י יא] שהוא בדבר שאין בו חיוב ממון, השאילני מגלך השאילני קרדומך. כי בדבר שנתחייב לו חברו ממון כגון בנזיקין וכיוצא בהן, אינו מחוייב להניח לו אבל יתבענו בב"ד וישולם ממנו מפסוק כאשר עשה כן יעשה לו [להלן כד יט], והוא מעצמו חייב לשלם כאשר ישלם מה שלוה או מה שגזל. וכל שכן בענין נפש, שיהיה נוקם ונוטר לו עד שיגאל דמי אחיו מידו, על פי בית דין המורים במשפטי התורה :